

ISTORIA SPITALULUI DIN SÂNNICOLAU MARE

Istoria spitalului din Sânnicolau Mare este strâns legată de istoria familiei Nako. Este vorba despre o familie bogată de macedonieni, care acumulasă o avere uriașă prin comerțul cu vite (din Balcan și Viena). Inițial se numeau Nacu, dar întrucât Macedonia după pacea de la Pasarovitz a rămas la Poarta, adică la turci, în timp ce Banatul devenise provincie imperială austriacă, frații Grrill și Kristoff Nako s-au mutat în Banat și au obținut în anul 1781 prin licitația comună Sânnicolau Mare (exceptând Sânnicolaul German, care era o comună independentă). Familia a fost înnobilită 1784 de către Iosif al II –lea și făcuți „grofi” (conți) de către Carol al VI lea în anul 1806. Kristoff Nako este străbunul tuturor conților Nako din Sânnicolau Mare. Toți membrii familiei sunt înnormântați în criptă sub altarul bisericii catolice din localitate (până la sfârșitul primului război mondial, când ultimul descendent a părăsit România). Pe plan local familia Nako a construit prima școală agricolă din sudetul Europei (în anul 1799), castelul din centrul orașului (1864) biserica catolica (1824). Familia Nako era inițial ortodoxă, dar trecuse la catolicism. Tot ea a construit și spitalul, și anume prin contele Kalman Nako și a soției sale Berta Nako, născută Gyertjanffy. Aceasta era a femeie frumoasă, cultă, talentată și foarte milostivă, venerată de populația locală ca o sfânta (1820-1882). A murit deci devreme dintr-o afecțiune cardiacă, și fiul ei cel mare, Janos Nako murise devreme, la numai 40 de ani, ca și o fată Malvina Nako (1843-1856). Aceste decese au contribuit la hotărârea contesei de a construi un spital în localitate. Astfel a lăsat prin testament bani pentru o fundație în numele ei pentru construirea spitalului. Construcția a fost realizată de soțul ei Kalman, începând cu anul 1883, când s-a construit pe locul unei case de vânătoare, prima clădire a spitalului (actualul laborator și farmacie). Spitalul avea numai 12 paturi, era pentru bolnavii psihici și funcționa cu un singur medic, Dr. Loewenstein, care era și medicul familiei Nako. A doua clădire este cea a fostei secții de contagioase (pentru bolnavii de boli venerice). Abia în anul 1896 s-a constituit și o secție de boli interne. Forma actuală cu cele trei mari clădiri a fost realizată abia de fiul lui Berta, contele Sandor Nako (născut 1870, membru în parmanentul Ungariei și guvernator la Fiume, azi Rijeka). Cele trei clădiri cu etaj ale internelor, chirurgiei și obstetricii s-au construit între 1908 și 1910 de către arhitectul Kopetzek Gyorgy din Budapesta. Spitalul a fost administrat până în 1915 de familia Nako, după care a trecut sub administrația comitatului Torontal. Cele trei clădiri sunt dispuse în jurul unui parc englez pătrat cu statuia lui Berta în centru. Statuia este efectuată de un oarecare Gasser în anul 1855 la Viena (familia Nako a trăit mult timp la Viena).

Inițial, medicina internă și chirurgia erau găzduite în clădirea secției actuale de obstetrică, în timp ce clădirea de la stradă cu crucea pe acoperiș găzduia administrația, locuințe pentru surori și o capelă (sala actuală de mese de la interne). În holul acestei clădiri exista un tablou al contesei Berta și o tablă votivă din marmura, pe care sunt trecute toate datele din istoria spitalului, în limba

maghiară. În timpurile iconoclaste comuniste, din tabloul de marmură s-a planificat confecționarea de rețele electrice, dar directorul de atunci a salvat placa, văruind-o.

Abia în 1988 a fost redescoperită și înzestrată cu o traducere în limba română. Tabloul contesei Berta a dispărut, dar emblema familiei Nako, inițial pe frontispiciul de la stradă, a fost demontat și montat pe coridorul secției de chirurgie într-un colt. Tot dr. Georgescu a salvat și statuia contesei, lasând să fie acoperită complet de iederă, astăzi este din nou descoperită în centrul parcului din curte. La momentul construcției, spitalul era foarte solid și foarte modern, avea de ex. de la începutul sec. XX deja curent electric, livrat de moară. Prohaska din apropiere și în anul 1938 avea deja 100 de paturi. Prin reforma sanitară comunistă din toamna 1948, toate cabinetele medicale particulare au fost statizate, deci și cel din Sânnicolau Mare.

Medicii specialiști, care își pierduseră cabinetele au fost obligați să consulte în „policlinici”, termen necunoscut până atunci. Policlinica actuala a funcționat în această clădire de astăzi din 1958. Spitalul a fost „unificat” cu policlinica, a cărei personal devenea deci subordonat spitalului („spital unificat”). Spitalul era titulat „orășenesc”, în realitate era însă de stat, deserving populația fostului raion Sânnicolau Mare, cu 17 dispensare de la Gelu în est până la Beba-Veche în vest, de la Igris în nord și până la Gottlob în sud). În această epocă s-au realizat însă și lucruri pozitive, în anul 1951 s-a înființat stația de salvare (cu șase mașini și șoferi), tot atunci s-a înființat dispensarul TBC, numărul paturilor a crescut la peste 300 aici intrând însă și secția exterioară Lovrin și o creșă). Ultima construcție a spitalului este clădirea pediatriei din 1980, la realizarea căreia a avut contribuție hotărâtoare Dr. C. Văcărescu, șeful secției de pediatrie secția funcționa până atunci într-o casă particulară din oraș) Clădirea Pediatriei este plăcută la prima vedere, are însă multe defecte, pereți subțiri de beton, geamuri și uși care nu se închid, distanța mare de la termocentrala, toate acestea ducând la imposibilitatea de a încălzi saloanele iarna. În ceea ce privește personalul sanitar din Sânnicolau Mare, acesta a fost condus înainte de primul război mondial de medicul generalist Tenner Vilmos. Între 1916 și 1940 director era chirurgul Julius Simon, care practica și ginecologia. A fost înlocuit între 1940-1944 de către Dr. Al. Tesoiu, un excelent ortoped. Din 1944, șeful secției de la chirurgie a fost timp de trei decenii Dr. G. Georgescu un chirurg foarte apreciat (decedat 1985). Locul lui a fost luat de Dr. Al. Mihailescu. Mentorul medicilor din Sânnicolau Mare este astăzi Dr. Martin Zver, care a fost detașat temporar ca fiziolog în anul 1953 de la Arad la Sânnicolau Mare (atunci Sânnicolau Mare ținea de regiunea Arad) și care a ramas în cele din urmă până astăzi aici. Alt „veteran” este chirurgul Dr. Viscu Cornel (din 1964 la Sannicolau Mare).

Evoluția după 1989 este cunoscută:

În ianuarie 1990 directorul, șefi de secție, asistentele șefe au fost schimbate, dar nu au mai fost numite de Direcția Sanitară, ci direct alese de personal.

Primii doi – trei ani după 1989 sau mai caracterizat prin numeroasele ajutoare de medicamente, instrumentar, echipamente din occident, multe lucruri utile dar și foarte multe vechituri fără valoare. Cu spitalul din Moedling lângă Viena sa făcut un parteneriat, care s-a stins singur după câțiva ani (1995). Mai trainică este colaborarea cu „Friedensdorf” din Oberhausen / Germania (prin persoana domnului Siegfried Loth).